

کاُشِرِہن افسانن مژر علامتی ورتاو

شیر احمد ڈار

تلخیص (ABSTRACT):

علامتی افسانن مژر چھ کا نہہ واقعه، تجربہ، قصہ یا بیان مختلف علامر و دُسرو منظرس یوان انہے۔ افسانن مژر علامت نگاری ہندس استعمالس چھ مقصدا آسان، کشیدلا مل تے کتھن وضاحت کرنے بجا یہ لی علامت استعمال گر تھنے صرف معنی بسیار پاسل بناؤنے بلکہ اتحہ مژر سربرہتہ پاڑ کرنے۔ جدید افسانے کم رو جانا تئن مژر چھنے علامتی پیرایہ کس اظہارس سبھاہ اہمیت حاصل، یہ کتھنے پھنے قابل قبول تھبن افسانن مژر چھ افسانے نگارا کثر واقعه تے موضوعات ٹھاہ رتھا امکن مخفی گوشن سر تھ سئتھن گا شراون تے زبان دیھ افسانن مژر کران پیش۔ کاُشِر افسانے تے اتحہ ستر وابستہ فنا ررو دی عالمی افسانن تے ادبس ستر لراو رپکتھ امکس شعر یاتس گوڈ بران تے پُن فن تے مزاج پر کھاوان نینو ہن ہیتی، موضوعی تے تکنیکی میزانو ستر۔

کلپدی الفاظ:

علامت نگاری، رو جانا، بسیار پاسل، پیرایہ مُخْتَیَّ، گا شراوان، شعریات، پر کھاوان۔

علامت گیہ سو کتھ یا لفظ یوسہ پُن اصل یا حقیقی معنی درشاویہ بجا یہ معنویتکو مختلف پہلو پننس سیاق و سماق ستر بد کڈ۔ اکھ فنا رچھ علامر و ہند و سپلے پنمن خیالاتن وسیع ترمغہوم عطا کران۔ علامتی افسانن مژر چھ کا نہہ واقعه، تجربہ، قصہ یا بیان مختلف علامر و دُسرو منظرس یوان انہے۔ افسانن مژر علامت نگاری ہندس استعمالس چھ مقصدا آسان، کشیدلا مل تے کتھن وضاحت کرنے بجا یہ لی علامت استعمال

اکر تھنہ صرف معنی بسیار پاسل بناؤنے بلکہ اتحہ مژسر نہ رہتے پاؤ کرنے۔ وہمہ صدی ہندس شمس ڈپلیس دوران سُپر علامتی افسانے ہند باقاعدہ آغاز۔

جدید علامتی افسانے نگارو کو مختلف استعارو، اشارو تے علامشوہند سہار پعاشرس مژر موجود سیاسی جبر، مسائل تے مصایب، معاشی بدحائی، بعد عنوانی، بے بسی، اخلاقی گراوٹ تے مشینی زندگی ہون خارجی مسائلین ستر ستر داعلی تذبذب تے انتشارس ستر وابستہ گنبر، اخلاقی تے روحاںی زوال، رشتن ہند ٹھین، بے معنویت تے ذات روانگر ہی مسائل علامتی رنگ ورتاؤ تھ پنین افسانے مژر قلمبند۔ جدید افسانے کین روجاناتھن مژر چھے علامتی پیرا یہ کس اظہارس سبھاہ اہمیت حاصل، پر کتھ چھے قابل قبول ٹھین افسانے مژر چھے افسانے نگارا کثر واقعہ تے موضوعات ڈا رتھا مکین مخفی گوش سر تھ سئن تھ گا شراون تے زبان دی تھ افسانے مژر کران پیش۔ علامتی افسانے نگار چھ پانس ستر ستر پڑھ نقادتہ بروٹھ گن آنان، او موکھ چھ امہ قسم مکین افسانے فروع تے قائم کر شہ بابت وسک پیانس پڑھ کو ششہ جاری۔ امانویں کانٹ چھ علامتیس ”ترجمائی“ خیال، ”قرار دیوان۔“

وہمہ صدی ہندس شمس ڈپلیس دوران روٹ کا شری افسانے جدید یتگ رنگ و آہنگ، یہ اثرتہ چھ مغربی روایتک دیت۔ کا شری فنکار آسکو ڈپٹھے مغربی فکر و فن تے ادبہ نش زائزیاب۔ یمویسلہ پاٹھو فرزن کافکا، ورجنسیا لف، موپاساں، ایم فو سڑتے چیخوں ہون مشہور زمانہ افسانے نگارن ہند ادب نہ صرف پور بلکہ کو رکھ اثرتہ قبول یس یہندہن افسانے مژر لیتھ ہبکو۔ اتحہ دورس مژرسپر گھم کا شرس ادب مژرا کھ سنگین تبدیلی رونما۔ کا شریو افسانے نگارو گرد انسان شناسی اپنا تو ڈھ داعلی دنیا ہس ستر ستر خارجی پہلو و پڑھناو پچ برپہ رکو شش یہمہ ستر موضعی و ہیتی تبدیلی ٹا کار سپز تے علامتی اظہارس مجھ فو قیت۔ افسانے نگارن سپد ظوں افسانے معرفتی زبان چھنہ ہندس اظہارس وسعت دیچ قوت تھاوان، امہ سببہ گرد افسانے نگارو شاعری ہندی پاٹھر زبان تے اظہار کس سوھریس پڑھ کیٹھہ نوئی تجربہ یہمہ ستر امکس ہمیس پڑھ

اشارے تے علامت گئیہ غالب۔ امہ علاو کو راسانے نگارو پنہن تجربن تے احساستن باو تھ دینے خاطر تلمیح، تمثیل تے اسطورن ہند بریگہ استعمال یئمہ ستر کا شرافسانگ مزاج بدیوو تے علامتی افسانے پیو و تھنے۔ مگر امیک مطلب چھنے ہرگز تے کر ریوا یتی افسانن کیا چھنے علامتی رنگ، تھنیں افسانن مژر یو دے ساد تے سلیس زبان، ترتیب وار پلات، واضح کدار تے صاف و شفاف بیان اوں مگر تھ کر تھ تھ چھ کیشہ واقعہ یا کردار علامتی رنگ رٹھ گمت۔ بعض اوقات چھ دلیل غالب آسنس کنو افسانن مژر کیشہ استعارے تے کنایہ علامتی بنیا ہت۔ یئمہ ستر افسانگ سوڑے ما حول علامتی چھ بنیو مٹ، پروفیسر رتن لال شانت چھ اتحہ کتھ قصہ قصہ قید گر تھ

ونان:

”افسانگ کردار ہمیکن پنہر ہمگ علامتی استھ یا سورے افسانے ہمکہ اکاے علامت بُتھ تے پیچہ گنے معنین گن اشارے کر تھ“

علامتن ہند استعمال ہمکہ مختلف رنگو تے انداز کرنے پتھ، کا شرس افسانس مژر تھ آیہ علامتی افسانے لکھنکو کیشہ روآ یتی تے کیشہ روآ یتی انداز نش اخraf کر تھ واریاہ تجربہ کرنے۔ کیشہ حسن افسانن ہند موضوع چھ گنہ علامتی یا ورگہ معنیس گن اشارے کران، کیشہ حسن افسانن ہندی محض کدار تھ کیشہ افسانے بنیو ہتی تجربہ تے بیانیہ ستر علامتی۔ کا شرس افسانس مژر یم ہتی، موضوعی تے تکنیکی رنگہ تجربہ کرنے آے اتحہ مژر چھ اختر محی الدین سند ناوس فہرست۔

اختر محی الدین سند ”ڑے چھکھ ڑے چھکھ“، افسانن آتی شعوری طور کا شرس افسانس مژر واضح فرق، تکنیکی طور آیا اتحہ مژر کیشہ نوی تجربہ کرنے یئمہ ستر اتحہ مژر کیشہ حسن واقن علامتی رنگ میوں تے بنیا و تھہ و تگ اکھ توجہ طلب افسانے۔ کا نہہ مبالغہ چھنے اگرے یہ کا شر علامتی افسانگ ابتدا قرار دمو۔

علامتی افسانن ہنزا کھ خصوصیت چھے مُتكلم راؤی سند استعمال یئمہ ستر افسانن مژر خود کلائی ہنزا خصوصیت ووتلان چھتے۔ افسانے نگار چھ پنہن دا خلی تجربس مژر بستھ احساستن تے تجربن ڈش ڈتھ علامتی

کردار ویٰ واقہوؤسی پنین افسان مژاچ باو تھ کران۔ اختر محی الدین ”گھے تا پھ گھے شہل“، ”مُتْرَكِتھ“، بھارتی سند ”ہمزاد“ تے فاروق مسعودی سند ”سماہ“ افسانے چھ امہ تکنیک ہندو بہترین نمونہ۔ اختر محی الدین سند ”ارتقا“ افسانے چھ اکھ دلچسپ تحریر یتھ مژر کچھ گلکس اہمیت دیکھ افسانگ ک مرکزی کردار بناونے آمت چھ۔ ”ڑس“ افسان مژر عالمتی رنگ ورتا ویکھ چھ افسانے نگارہ او ان اکھ بے بس تے کمزور انسان کتھ گئی چھ مکار سماجی طبقن مژر ہپنے یتھ فریبک ٹکار سپدان۔ افسان مژر چھ اکس کو کر پوئس سندو ڈس اکھ معمولی واقعہ شاہ کار بناونے آمت۔

ہر دے کوں بھارتی چھ کا شرہن افسان مژر اکھ لکن لا یق ناو، تمگ بدلو نہ صرف پنیہ عالمتی ورتا ویکھ افسانگ اسلوب بلکہ کو رن عالمتی افسانے عام تھ۔ بھارتی یئن کو ر افسانہ روایتی دلپو نش آزاد۔ امہ سند ہن افسان مژر گو ونہ محض مقامی رنگ جذب بلکہ چھ بھارتی پنیس اندو گلکس ہر تھ سنتھ تے تحریر گر تھ شعوری طور علاماتن پنین افسان مژر جائے دوان، توے چھ تمگہ سند ہن افسان مژر ذاتی علامہ شن تھ اسطورن ہند اکھ پرکشش مٹیل در پیٹھ گڑھان۔

بھارتی سند ”شرز“، تے ”شاٹھ ہون“ افسانے چھ قابل توجہ عالمتی افسانے۔ ”شرز“، چھ زندگی بے معنی تے انسان ہنزرن بے مقصد کوشش گن توجہ پھر ان، شر ز سند کر پیٹھ چھ انسان تھ بار بار بے مقصد کوشش کران روزان تے اخ رس نا کامی ہند سپدان شکار۔ اتھ بر عکس چھ ”شاٹھ ہون“ دراصل کا شر تو اڑک کہ از ج دور ج عکاسی کران، ہوئی یو دوے قوچ پڑ زن تھ، لوچ تے شہجارچ علامت چھنے مگر شاٹھ ہوئی چھ اتھو تل ہم تھ موگر کھو ان۔ یہ افسانے چھ نہ محض افسانے بلکہ کو ر امہ نش اکثر افسانے نگار عالمتی افسانے لکھنگ فاض حاصل۔ بھارتی سند ”آخری سبق“ افسانے تھ چھ عالمتی لحاظ اکھ بہترین نمونہ، افسانے نگار چھ قاری سند توجہ بذ ذاتی اکس تلخ حقیقتی گن پھر ان۔ یہ سامان تھ سہولتہ انسانس آرام تھ تحفظ خاطر میسر چھ تھے دین لس اخ رس شکست۔ امہ علاوہ لکھ بھارتی یئن کا شرس مژر بیہ تھ کینہ بہترین افسانے یکونہ صرف

علمی رنگ روٹ بلکہ چھ انسان پسند دا خلی انتشار کرتے پے دوان مثال "ہمزاد" ، "جو ٹھگو پادشاہ" تے "پر کرویہ" ، "تھیو افسانو ستر چھ پنځه پاٹھر کا شری علمی افسانو ارتقا پر و موت۔

علمی ورتاوا ستر چھ کا شر افسانه معنوی اعتبار ہم جہت تے ہیئت لحاظہ سارو وار بسان ٹکیا ز افسانه نگار چھ پنځه فن تے تگن گری ستر خاب، حقیقت، اسطورتے زمانہ حال رلا و تھقارین با پت فکر هندی نوی میزان بر و نھ انہم تے۔ علمی افسانو مژرائی جدید دور کو مسایلیوتہ جائے۔ انسان یو دوے سمندر رڑ کس زول دی تھ تے خلابی سفر طے کر تھ آو، مگر انسان سپد ماء پرستی ہند شکار یہیمہ ستر پنځی پر زنڌه راؤس، دبما غ گوس ڙھور تھ دس و تھس و آرگ، یہ سوری تناو چھ کا شرین افسانو مژر و رگه پاٹھر در پنڅو گوھان ، "ہمزاد" (بھارتی) ، "سماءہ (مسعودی)" ، "شتر (علی محمد لوں)" ، بروان (او تار کرش رہبر)" ، بیتِ چھ امچہ رڑ مثالے۔

کا شر زبانہ مژر آیہ تھر تے افسانہ لکھنے یمن مژر سماج کبن کیتھون اعلی طبق تے قونوئی رأ چھدارن ٹا کار پاٹھر طنز کرنے آو۔ افسانو مژر علمی رنگ ورتا و تھ آو یہندس پھلکس ورن تلکنې یزدھ هش مثال چھنے امین کامل پسندس "سوال چھ کلک" ، افساس مژر میلان ، افسانو مژر چھ لاشہ ہند علامت ورتا و تھ پلسہ محکم س افسانہ نگار بے نقاب کران۔ طنز و مزاح کہ مدتا چھ افسانہ نگار ہا و تھ دوان مسلن حل کلدنے بجا یہ کتھ کن چھ پے طبیعہ نظامس در ہم کر تھ سما جس آنان گھر۔ نز پر جہا نگپر سند "مسلن" ، افسانہ تھ چھ اے طریز ک ، افسانکو کردار بادشاہ، وزیر اعظم ، سپاہ سالار تے ریشل مہنیو چھ علامتی معنی تھا وان۔ افسانہ نگار چھ یکو کردار و ہند مدتا از کالکس سیاسی تے سما جی ما حوس طنز کران۔ افسانو مژر چھنے پے کتھ ٹا کار عیان کہ بر سرا قدر الوک کتھ پاٹھر چھ عوام الناس چھ مجوری تے مسائل و چھتھ کشن کشان تے عام لکن پنځه مفاد خاطر مسلن ٹھان۔ ٹھن مجید صوبن "س" ، افسانہ چھ علامتی افسانو ہزار کھر پڑ مثال یتھ مژر بزرگ اکس ذی حصہ نفر ستر علامت چھ یکم پنځه تکان تے میراث روائیک سیٹھا رنج چھ مگر ماء پرستی ستر ولیہ آمت

سماج چھنپے اُمس قدر کران نہ چھس دوان پکھن واش کڈنے۔

اُمہ علاؤ نہ آیہ کیوں بہترین عالمی افسانہ تخلیق کرنے تے پر کوشش چھنے رواں۔ کاشر افسانہ م موضوعی تے ہتی رنگارنگی و مچھٹھ ہیکو یئمہ کتھ ہند اعتراف کرتھ کہ کاشر افسانہ چھنپے بر صغیر یا عالمی افسانہ نش گنہ تے لحاظ و سر پاے۔ کاشر افسانہ تے اتحہ ستر وابستہ فکار روڈ عالمی افسانہ تے ادب ستر لرلو رپکتھ امکس شریاتس گوڈ بران تے پنون فن تے مزانج پر کھاداں نیونوہن ہتی، موضوعی تے تکنیکی میزانو ستر۔ یو ہے چھ وجہ سانہ افسانک مستقبل چھٹا بنا ک۔

کتابیات:

- (۱) شانت، رتن لال۔ (۱۹۷۵)۔ افسانہ کیا گوو۔ شالیمار آٹ پر لیں۔
- (۲) شانت، رتن لال۔ (۲۰۱۳)۔ کاشر افسانہ: منزل تے منار۔ کتاب گرل پچرل اکیڈمی، سرینگر
- (۳) انہار۔ (1981) کاشر ڈپاٹمنٹ، یونیورسٹی آف کشمیر۔
- (۴) جنت، برووے، (۲۰۱۹)۔ ریٹنگ فشن۔ یونیورسٹی آف شکا گو پر لیں۔